

SIRDAŞ ALİ-ALİ TOPOĞLU'NUN ŞİİRLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DİL VE TARİH COĞRAFYA FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ
LİSANS TEZİ

SIRDAŞ ALİ-ALİ TOPOĞLU'NUN ŞİİRLERİ

TEZ DANIŞMANI HAZIRLAYAN
Prof. Dr. Mustafa SEVER Ezgi Saray ERARSLAN

ÖNSÖZ

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümü'ne lisans bitirme tezi olarak hazırlamış olduğum bu çalışma, âşıklık geleneği içerisinde yetişen ve Sırdaş Ali mahlası ile şiirler yazan Ali TOPOĞLU'nun hayatını, hayata karşı bakış açısını ve şiirlerini aktarmaya yönelik yaptığım bir çalışmadır. Beş bölüm halinde sunduğum çalışmamın birinci bölümünde şairin hayatını, ikinci bölümünde âşık olma serüvenini, üçüncü bölümünde şiirlerinin konusunu aktardım. Çalışmamın dördüncü bölümünde de şiirlerindeki kâfiyeleniş, nazım biçimlerini ve türlerini özetledim. Son bölüm olan beşinci bölümde ise Sırdaş Ali'nin,

araştırmalarım sonucunda edindiğim Őirlerini ve Őirlerinin genel bir incelemsini aktardım.

Bu alışma sayesinde, halk Őiri nazım biimeri ve türlerini; Aşık edebiyatı nazım biçimleri ve türlerini, Aşıklık geleneğini daha iyi tanıdım. Başlangıçta kaynak bulma konusunda sıkıntı yaşadım; fakat kendisi hakkında çalışma yaptığım Ali TOPOĞLU ile sık sık görüşerek zamanla araştırmamı da sistemleştirip bu problemi de çözdüm.

Çalışmamın başlangıcından bitimine kadar, benden yardımlarını esirgemeyen pek çok kişiye teşekkür borçluyum. Öncelikle bu çalışmanın başlatılmasından sonuçlanmasına kadar tüm süreçlerde, destek ve yardımlarını esirgemeyen, görüşlerini benimle paylaşarak yol gösteren değerli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Mustafa SEVER'e ve bana değerli zamanından ayıran ve yardımını esirgemeyen Aşık Ali TOPOĞLU'na sevgi, saygı ve teşekkürlerini sunarım.

Ezgi Saray ERARSLAN

Ankara, Haziran 2014

ÂŞIK SIRDAŞ ALI'NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ŞİİRLERİ

1.HAYATI

Hayatı ve şiirleri hakkında bilinen kaynaklardan pek fazla bilgi edinemediğimiz aşığın tam adı Ali TOPOĞLU'DUR. 1955 yılında Ankara ilinin Kalecik İlçesine bağlı Kınık Köyü'nde doğmuştur. 1 sene yaş tahsisi yaptırdı. Annesinin adı Ümmühan, babasının adı Ahmet'tir. 1968 yılında Hasanoğlan Öğretmen Okulu'nu kazanan Ali Topoğlu burada 7 yıl boyunca yatılı okudu. Okulu bitirdikten sonra sırası ile Mardin, Çankırı, Yozgat, Adıyaman ve en son olarak Ankara'da öğretmenlik yaptı. 29 yaşında, Adıyaman'da eşi Filiz Hanım ile tanışıp evlendi ve bu evlilikten Mesut ve Gizem adlarında iki çocuğu oldu. Hala Ankara'da, Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu'nda öğretmenlik yapmaktadır.

1978 yılında şiir yazmaya başladı; şiirlerini büyük bir defterde toplayan aşık, defterinin öğretmenlik yaptığı bir köyde çalınması üzerine bir süre şiire küstü ancak 2004 yılında tekrar yazmaya başladı. Kendisinin söylediğine göre bastırmaya pek imkanının olmadığını 300'e yakın şiiri vardır.

Mahlası "Sırdaş Ali" olan şaire mahlasını hocası Aşık Emine Düştü vermiştir.

2. ÂŞIK OLMA SERÜVENİ

Küçük yaşlarda bağlama ile tanışan aşık, gelenekten beslenerek söz söyleme aşkı ile şiire merak salmıştır. Kendisi gibi aşık olan amca oğlu ile beraber oyun olarak başladığı serüvenini ilerleyen zamanlarda ustalaşarak beslemiştir.

Aşıkların şiirlerini icra ettikleri kahvehanelerin günümüzde artık olmamasıyla beraber bu aşıklar şiirlerini evlerde toplanarak göstermeye çalışıyorlar. Bu evlerde aşıklar birbirlerini tanılar, yakın arkadaşlıklar. Eşleri ile beraber gittikleri bu toplantılarda şiirlerini icra ederler, toplum sorunlarını konuşup tartışırlar. Kendisiyle

yapılan görüşmelerde Ankara Kızılay'da bulunan Candostlar Cemevi'ne gittiğini ve bunun dışında bazı cemlerde bulunduğunu da söylemiştir. Onun şiirlerinde Hz. Ali'ye ve Ehlibeyt'e büyük bağlılık görülür.

Sırdaş Ali de öncülüğünü şiire meraklı olan Haydar YILDIZ'ın yaptığı bir ev toplantısında kendisine mahlasını veren Emine Düştü ile tanışmıştır. O zamana kadar bir mahlası olmayan Ali TOPOĞLU, bağlamasıyla bir şiir okumuştur. Orada usta muamelesi gören Emine Düştü bu şiiri beğenmiştir ve ona "Sırdaş" mahlasını vermiştir.

Şiir yazarken yoğun bir duygu yoğunluğu yaşayan Sırdaş Ali, " Ben öyle dolu falan içmedim, günümüzde kimisi rüyasında dolu içtiğini söylüyor, bende öyle bir şey yok, inanmıyorum da yalnız şiirlerimi yazarken bende bir duygu yoğunlaşması olur. Her zaman olmaz bu. Olduğu zaman öyle bir yoğunluk olur ki çoğu zaman şiirlerimi ağlayarak yazarım. Gören olsa bana deli der diye düşünürüm. Öyle bir hal olur, gizli bir güç bana yaz der" diye anlatır.

3.ŞİİRLERİNİN KONUSU

Halk şiirinde konu sınırlaması yoktur. Şair, şiirleştirmeye değer bulduğu her konuda şiirini oluşturabilir. Sırdaş Ali'nin şiirleri incelendiğinde diğer Alevi şairlerinde de olduğu gibi,onda da dedelere ve büyüklere saygı, bağlılık büyük önem taşımaktadır. Hz. Muhammed, Hz.Ali ve Ehlibeyt'e büyük sevgi ve saygı besler. Aşağıdaki dörtlükte de bu açıkça görülebiliyor

Şiirlerinde ezilmişlik, horlanmışlık, dışlanmışlık, sürgün temaları dikkat çekmiştir. Bunlara karşı duran bir tavır ile şiirlerini okumaktadır. Toplumsal açıdan zulme, baskıya en çok uğrayan kesimlerin sorunlarını, inançlarını ve alevi pirlerini güçlü bir üslupla şiirlere dökmüştür. "Allah vergisi bir yetenekle toplumun sorunlarını dile getirmektir amacım." demiştir. Pir Sultan Abdal ve Aşık Mahsuni Şerif'ten konu ve söyleyiş bakımından etkilendiği görülmektedir ayrıca Hacı Bektaş Veli'ye şiirlerinde çokça yer verir.Şiirlerinde en çok işlediği Alevi kesimin sorunlarını ise şu şekilde değerlendirir:

Münkir Yezit ile yolu ayırdık,

Biz Ehlibeyt'i sevip kayırdık

Zülfikârı kından çekip sıyırdık,
Özü hakta bulup güldük bir zaman.

“Kerbelâ’dan beri gelen bir kıyımdır bu, mazlumun zâlime karşı duruşu, zâlimin mazluma karşı savaşıdır. Okuyan, araştıran, bilen ve seven insana hep zulüm edilmiştir. Alevi toplumu akılcı ve bilimcidir. Korkarım ki bu zulüm Sivas ile Maraş ile kalmaz. Zaman zaman yine olacaktır. Bizler bunları dile getirmeliyiz ki insanların yüreklerine sevgi tohumları ekelim. Güzeli, doğruyu biz gösterelim. Bu hep böyledir. Sevgiyi yüceltelim. O zaman ne ikilik kalır ne de savaşlar, yıkımlar, sürgünler, zulümler...”

Özetle şiirleri incelendiğinde, Âşık Sırdaş Ali, şiirine daha çok, ölen kişilere ağıt söyleyerek, zulüm edenlere lanet okuyarak, doğa ve insan sevgisini anlatarak biçim vermiştir. Aşağıdaki dörtlükte bunun izleri net bir şekilde görülüyor:

Haksızlığa karşı savaş başlattık,
Kula kul olmayı bize boşlattık.
Serimizi dara verip taşlattık,
Pir Sultan donundan geldik bir zaman.

4. ÂŞIK SIRDAŞ ALİ’NİN ŞİİRLERİNDE KÂFİYELENİŞ, NAZİM BİÇİMLERİ VE TÜRLERİ

Şiirlerine bakıldığında, Sırdaş Ali’nin genellikle on birli hece ölçüsü ile şiirlerini kaleme aldığı görülmüştür. Şiirlerinin hemen hepsinde, ikili duraklardan olan (6+5), biçimini kullanmıştır. (6+5) Duraklılara örnek:

Mürşit olan daim/ iyilik güder,
Bir çift tatlı sözü /cana kâr eder

Yiğit olan yiğit/ şanına gider,
Aslan kurt yuvası/ eşmez erenler.
(Sırdaş Ali/ Gittiğim Cihan)

Kafiyelenişin sıklıkla abab / cccb/ dddb... şeklinde olduğu görülmüştür. Nazım biçimi olarak koşmayı ve destanı şiirlerine sıklıkla aracı ettiği ve onları sağlam bir şekilde kullandığı görülmüştür. Nazım türü olarak güzelleme, ağıt ve bilhassa taşlama sıklıkla kullanılmıştır. İmam Hüseyin adlı şiiri on birli hece ölçüsü ve (6+5) ikili durak ile yazılmış bir ağıt örneğidir:

Ezelden ebede gerçeğin aslı,
Yürekler yanıyor, gönüller yaslı,
İçimizde dinmez acının faslı,
Kerbelâ şehidi İmam Hüseyin.
(Sırdaş Ali/ İmam Hüseyin)

5. ÂŞIK SIRDAŞ ALİ'NİN ŞİİRLERİ

I.

İNCİNSEN DE İNCİTME

Hünkâr Hacıbektaş Veli söyledi,
İncinsen de gene incitme gönül.
Cihân-ı Âleme ilan eyledi,
İncinsen de gene incitme gönül.

Sevgiden yapılmış yürek yapısı,
İnci mercan dolu biridir hepsi.
Sevgiyle açılır onun kapısı,
İncinsen de gene incitme gönül.

Dil hamlesi alan derdinden ölür,

Sarılmaz yarası çok derin olur
Sarmak istersen de hep izi kalır
İncinsen de gene incitme gönül.

Kötü söz ağızda zehirli oktur,
Yayıncıdan çıkınca çaresi yoktur
Dermanı bulunmaz dünyada tektir
İncinsen de gene incitme gönül.

Cihana gelmeden ikrârı verdik
Gözümüzü açıp onunla gördük
O dostun evini içine kurduk
İncinsen de gene incitme gönül.

Ecel sunar bir gün şerbet içilir,
Hakkın divanında defter açılır
İşlediğin amel öne saçılır
İncinsen de gene incitme gönül.

Aşkın şarabından doldur sen tası
Silinsin yürekten nefisin pası
Dosta gider imiş canların hası
İncinsen de gene incitme gönül

Sevda sarayının sahibi haktır
Aşkın odu yanar bacası yoktur

Sen onu kırarsan vebali çoktur
İncinsen de gene incitme gönül

Hakikattir hakkı kendinde bulmak
Bir hatırı sorup hatırı almak
Sana düşmez öyle kırıcı olmak
İncinsen de gene incitme gönül.

Sırdaş Ali'm der ki benliği bırak
Gönül Kâbesidir Mevla'ya durak
Sevip sevmekten gayri ne gerek
İncinsen de gene incitme gönül.

“İNCİNSEN DE İNCİTME” Şiirine Genel Bir Bakış

“İncinsen de gene incitme gönül” adlı bu şiir 2009 yılında Hacı Bektaş Veli'yi Anma Etkinlikleri dolayısıyla düzenlenen Hece Vezni Şiir Yarışması'nda 2.lık ödülü almıştır. Nazım birimi dörtlüktür. Koşma nazım biçimi ile yazılmıştır.

11'li hece ölçüsü ve (6+5) ikili durağı ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab/ cccb/ dddb... şeklindedir.

Bu şiirde Hacı Bektaş Veli'nin “İncinsen de İncitme” sözü kullanılmıştır. Artık bir atasözü niteliği taşıyan söz, bu şiirin de konusunu temellendirmektedir. Bin kere mazlum olsan da bir kere zalim olma felsefesi ile örtüşen bi cümle, anlatılmak istenen ana ögedir.

Halk şiirinde şairlerin din, ahlak, toplumsal yaşam konularında, insanlara yol gösterici, öğretici ve uyarıcı tarzda şiirler söyledikleri görülmüştür. Örnek olarak Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın da bu felsefe içerisinde sunduğu şiirinin bir dörtlüğü şöyledir:

Gönülden çün dile vardır yol ey can
Mülayim söyle, şirin söz bul ey can
Acı söz deme, hilm ile dol ey can
Güleç yüzlü, güzel sözlü ol ey can.
(Erzurumlu İbrahim Hakkı)

II.

ÂDEM OLUP

Âdem olup Havva ile buluştuk
Hayal cennetinde kaldık bir zaman
Damla idik Ummanlara karıştık
Nuh Naci olup da daldık bir zaman

O dostu cihanda arayıp sorduk
Bazen araştırıp bazen de durduk
Gönül bahçesine köşkünü kurduk
Aşkın sarayında bulduk bir zaman

Tur Dağı'nda Musa ile bağırdık
Asa vurup suya Hakkı çağırdık
Loş mağ'rada Meryem olup doğurduk
İsa'mızı göğe aldık bir zaman

O dostun aşkıyla tutuşup yandık
Kendimiz söyleyip kendimiz kandık
Dört duvar içinde bulunur sandık
Secde edip namaz kıldık bir zaman

Ene'l-Hak'ı doğru bilip söyledik
Ne eyledik ise gerçek eyledik
Derimiz yüzölüp darı boyladık
Hallac-ı Mansur'ken öldük bir zaman

Horasan ilinden çıkıp dolaştık
Mervan'ın soyuyla hayli dalaştık
Rum ilinde ulu cana ulaştık
Hacı Bektaş Piri bildik bir zaman

Haksızlığa karşı savaş başlattık
Kula kul olmayı bize boşlattık
Serimizi dara verip taşlattık
Pir Sultan donuna geldik bir zaman

Sırdaş Ali'm der ki sine dağladık
Yönü dosta dönüp eli bağladık
Hak, Muhammed , Ali diye çağladık
İkrâr verip dolu olduk bir zaman

“ÂDEM OLUP” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dörtlüktür. Şiir, on birli hece ölçüsü, (6+5) ikili durağı ile yazılmış olup koşma nazım şekline bağlıdır .Uyak düzeni abab / cccb / dddb ... şeklinedir. Bu şiirinde telmih sanatından yoğun bir şekilde yararlandığı görülmüştür .

Zalimin zulmüne karşı duran bir tavırla ,mazlumu yüceltmiştir . “ Haksızlığa karşı savaş başlattık , Pir Sultan donundan geldik bir zaman “ dizelerinde bu yoğun bir biçimde grlmektedir.

Şiirlerinin çoğunda görüldüğü gibi bu şiirinde de Alevi-Bektaşi büyüklerine sevgi ve saygı ön plandadır. Hz. Muhammed, Hz. Ali ve Ehlibeyt; Pir Sultan Abdal, Hallac-ı Mansur, Hacı Bektaş Veli... gibi alevi büyükleri, pirleri şiirinin baş karakterlerini oluşturur.

III.

SİVAS'TA

İki temmuz , bin dokuz yüz doksan 

Zalim belimizi büktü Sivas'ta
Kerbelâ'dan beri katil doymaz hiç
Gene otuz beş can yaktı Sivas'ta

Molla ferman vermiş ipimiz darda
Canlar telef olur düşmüşüz derde
Maraş'ta , Çorum'da her an her yerde
Devlet bize olmaz, yoktu Sivas'ta

Yobaz başımıza kesildi yaman
Ne vicdan var idi, ne biraz iman
Köz oldu bedenler , yükseldi duman
Kanımız sel oldu , aktı Sivas'ta

Sinemize mel'un ateş düşürdü
Fırın oldu otel,insan pişirdi
Acılar yükseldi yürek taşırdı
Dünya başımıza çöktü Sivas'ta

Birlik yeminin Hakk'tan içerdik
Biz kovdan gıybetten şerden kaçardık
Saz ile söz ile sevgi saçardık
Yobaz dilden zehir döktü Sivas'ta

Yola pusu kurdu yaptı avını
Hiç saydı Hakkın emir savını

Mevlâ'nın kurduğu gönül evini
Cehalet temelden yıktı Sivas'ta

Elest-i bezminden yoldan sapmadık
Ulu Mevlâ varken kula tapmadık
Softa gibi ayrı gayrı yapmadık
İkilik tohumu ekti Sivas'ta

Asırlar önce ulu canımız
Yedi ozanlardan Pir Sultanımız
Hızır astı onu aktı kanımız
Mel'un dün de ipi çekti Sivas'ta

Sırdaş Ali'm gözüm coşup çağladı
Gönül dağlarım da kara bağladı
Softa döktü kanı yolum ağladı
İnsan öldü katil baktı Sivas'ta

“SİVAS'TA” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dörütlüktür. Şiir, on birli hece ölçüsü, (6+5) ikili durağı ile yazılmış olup ağıt niteliği taşımaktadır. Uyak düzeni abab / cccb / dddb... şeklinde sıralanmıştır. Koşma tipi uyak düzeni. Nazım türü koşmadır.

Konu bakımından irdelendiğinde,taşlama açısından zengindir. Devleti,cahili,softayı ve yüzyıllar önce yapılan zulümleri bile (Hızır Paşa'nın Pir Sultan Abdal'a ettiği

zulüm ve onu astırması) sanatkârane bir üslupla eleştirir. Örnek olarak :

“ Devlet bize olmaz , Softa gibi ayrı gayrı yapmadık , Hızır astı onu aktı kanımız... “

Şiirde Teşbih , Telmih , Teşhis ve Mübalağa en çok kullanılan sanatlardır.

Şiir , 2 Temmuz 1993 yılında Sivas'ta Madımak Oteli'nde alevilere ve onların dünya görüşlerine karşı olan zihniyetlerin gerçekleştirdiği büyük katliam üzerine yazılmıştır. Bu olay âşığın kendisine sorulduğu zaman bize şu cümlelerle yanıt verir :

“ Ben bu olayı şiirimde anlattım yine söyleyeyim : Kerbelâ'dan beri gelen bir kıyımdır bu, zalimin mazluma karşı savaşı vardır. Onlar okuyan, araştıran aydın insanlardı. Cahil zihniyet, okuyan, araştıran, bilen ve seven insana hep zulmetmiştir. Alevi toplumu akılcı ve bilimcidir.Keşke bununla kalsaydı , gördük ki kalmadı ve kalmayacaktır.

IV.

ATATÜRK

Bin sekiz yüz seksen birde dünyaya
Haktan bize lütuf geldi Atatürk
Millet yorgun düşmüş kalmıştık yaya
Bunun sebebini buldu Atatürk

Bağımsızlık için cephe dolaştı
Hiç yılmadı millet için çalıştı
Ünü mazlumlara hemen ulaştı
Coşkun akan ırmak seldi Atatürk

“ Vatan kutsal” dedi vermedik karış

Hem yurttta cihanda eyledik barış
İnsanlık yolunda hep yaptık yarış
Dâim bize önder oldu Atatürk

“ İlim irfan ile buluşun ! “ dedi
“ Yan gelip yatmayın çalışın !” dedi
“ Çağdaş uygarlığa alışın ! “ dedi
Gönüllere ışık doldu Atatürk

Özgürlüğün sağlam tuttu arkını
Bize sundu özgür insan farkını
Kırdı cehaletin kara çarkını
Karanlığa kılıç çaldı Atatürk

Ata yüreği ile coşup çağladı
Birlik bağlarıyla bizi bağladı
Sevmeyi öğretti dirlik sağladı
Gönüllere sevgi saldı Atatürk

Omuzu omuza millet verince
Özgürlük ateşi yurdu sarınca
Bütün dünya bunu böyle görünce
Güvendi halkına güldü Atatürk

Sırdaş Ali'm der ki sevgisi bitmez
Aydınlık güneşi hiç solup gitmez
Bu millet kalbinden söküp de atmaz
Ebedi kalplerde kaldı Atatürk

“ATATÜRK” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dördlüktür. On birli hece ölçüsü ve (6+5) ikili durak ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab/ cccb/ dddb şeklindedir.

Destani bir üslupla yazılan şiir, Âşık Sırdaş Ali'nin Atatürk ilke ve devrimlerini özünden benimsemiş bir zat olduğunu kanıtlar mahiyettedir. Şiir, Atatürk'e övgü üzerine temellendirilmiştir. Atatürk'ün nasihatlerini, duruşunu, ilkelerini tekrar hatırlatmak amacı ile, onun sözlerini şiirinde kullandığı görülür. Bu vesile ile de Atatürk övülüp yüceltilmiştir.

Teşbih, şiirde ağırlığı en güçlü hissedilen sanattır.

V.

AYIRMA

Ulu Mevlâ bırak beni yanayım
Mecnun'u yandığı çölden ayırma
Verdiğim ikrârdan nasıl döneyim
Sen seni söyleyen dilden ayırma

Bir can verdin sana kurban ederim
Borcum dağdan yüksek nasıl öderim
Bir gün divanına elbet giderim
Hesabını veren kuldan ayırma

Aç gönül gözümü sana bakayım
Bakıp cemaline yaşlar dökeyim
Sevda ırmağında ben de akayım

Umanına varan selden ayırma

Bedenime canı sensin aşlayan

Sensin nakış vurup cihan işleyen

Didarını görmek için düşleyen

Gören gözden, doğru halden ayırma

Dost senin sevdandan coştum giderim

Benlik dağlarını aştım giderim

Kırkların izine düştüm giderim

Sırdaş Ali'm der ki yoldan ayırma

“AYIRMA” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dördlüktür. Uyak düzeni abab/ cccb/ dddb... şeklinde sıralanmıştır. Koşma tipi uyak dizilişine sahip olduğu görülür. On birli hece ölçüsü ve (6+5) ikili durağı ile yazılmıştır. Allah'a seslenen, ona yalvaran ve yakaran bir üslupla yazılan şiirin İlahi mahiyeti taşıdığı görülür. Diğer alevi aşıkları ile aralarında söyleyiş benzerliği bulunan Sırdaş Ali'nin şiirinde, bu durum dikkati daha çok çekmektedir. Örnek olarak:

“Verdiğim ikrârdan nasıl döneyim, Kırkların izine düştüm giderim...”

Telmih sanatı ile Mecnun hatırlatılmış, İstifham, Teşbih ve Mübalağa sanatı kullanılmıştır.

VI.

NELER ETTİN

Cana yetti bu yalnızlık
Canan bana neler ettin
Demedin sen sana yazık
Canan bana neler ettin

Ağardı saç dökülüyor
Sensiz belim büyülüyor
Gün karardı çekiliyor
Canan bana neler ettin

Kar yağıyor eser tipi
Sen yutturdun bana hapi
Taşar oldu derdin küpü
Canan bana neler ettin

Bağrımda hiç gitmez sızım
Gülmez oldu gayri yüzüm
Kalmadı bir tadım tuzum
Canan bana neler ettin

Sırdaş Ali'm der hiç gelme
Ne haldeyim bunu bilme
İstemem ben selam salma

Canan bana neler ettin

“NELER ETTİN” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dörtlüktür. Sekizli hece ölçüsü ve (4+4) ikili durak ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab/ cccb/ dddb şeklinde sıralanmıştır. (Semaî tipi) Semâî nazım biçimi ile yazılmıştır.

Konusu aşk ve acıdır. Aşık, sevgilisinden ayrı düşmenin kendisi üzerinde yatattığı etkiyi ve onun kendisine zulmetmesini kaleme almıştır. Şiirde karşılık beklemeden sorulan bir soru vardır: “ Canan bana neler ettin”

İstifham (soru sorma) sanatının hakim kılındığı bir şiidir.

VII.

HALİNİ SORDUM

Yolda bir güzelin halini sordum

Öyle uzak durma sen, dedi bana

Utana sıkıla yanına vardım

Aradığım canan can, dedi bana

Dedim, güzel sanki sahra geçersin

Yüreğin mi yanık düşün açarsın

Çeşmen yok mu suyu nerden içersin

Sevdandan bir yudum sun,dedi bana

Gönül kapım açık girmesen eğer

Girip de orada durmasan eğer

Yürek yanar demi vermesen eğer

Sen de benim gibi yan dedi bana

Sırdaş Ali'm felek bizi güderse

Budur barımızı talan ederse

Ozaman yolumuz ayrı giderse

Kurban olam geri dön,dedi bana.

“HALİNİ SORDUM” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dördlüktür. Şiir on birli hece ölçüsü ve (6+5) ikili durağı ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab/cccb/ dddb... Koşma tipi uyak şeklinde sıralanmıştır.

Nazım biçimi olarak Koşma, nazım türü olarak Güzellemedir. Konusu aşktır. Sevgili ile girilen bir diyalog şiirleştirilmiştir. Şiir tahkiyeli bir şekilde aktarılmıştır.

VIII.

OLUNMAZ

Hakka niyaz etmek güzeldir amma
Kalkıp yatmak ile insan olunmaz
Nefisler bir ayda düzelir sanma
Oruç tutumak ile insan olunmaz

Temiz ahlak temel her zaman dinde
Çok keramet vardır verilen canda
Kabe'yi ararsan inan ki sende
Hacca gitmek ile insan olunmaz

Okumak istersen her şey Kur'andır
Arif dedikleri bunu görendir
Kibirli yürekle daim virandır
Benlik etmek ile insan olunmaz

Ticaret diyerek işin adına
Alışılmamış meğer haram tadına
Bire alıp elli katına
Hile satmak ile insan olunmaz

Km adına eller bulaşır kana
Kim böyle bir yetki vermiş insana
Hedefe alıp da o kutsal cana
Kurşun atmak ilse insan olunmaz

Sırdaş Ali'm gerçek söyledi diye

Gidip hakk yolunu boyladı diye
İnsanlığa meyil eyledi diye
Ona çatmak ile insan olunmaz

“OLUNMAZ” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dörtlüktür. On birli hece ölçüsü ve (6+5) ikili durağı ile yazılmıştır. Uyak şekli abab/ cccb/ dddb...dir. (Koşma tipi uyaklanış). Nazım biçimi koşma, nazım türü taşlamadır.

Toplumun bozuk, aksayan yönlerini sanatkarane bir söyleyişle dile getirmiş, öğüt veren bir üslupla şiirini oluşturmuştur. Toplumun genel yaşamındaki ve bireylerindeki yanlış din, ahlak inancını dile getirmiş, bireylerini yaran bir eda ile toplumu uyarmıştır. Alevi inancındaki hoşgörü ve insan sevgisi, hümanist yaklaşım, canın kutsal görülmesi anlayışı bu şiirin konusunu oluşturur.

IX.

PİR SULTÂN

Yedi ozanların şehit eridir
Sivas illerinde Abdal Pir Sultan
Zulme direnişin yiğit piridir
Sivas İllerinde Abdal Pir Sultan

Açtı insanlığa gönül gözünü
Çekmedi namertten doğru sözünü
Hayır dedi zulme çaldı sazını
Sivas illerinde Abdal Pir Sultan

Kula kul olmaya sürünmek dedi
Davadan gemeye yaranmak dedi
Dostlar bize düşen direnmek dedi
Sivas illerinde Abdal Pir Sultan

Hıncır emir verdi zulme başlandı
Özü hakta idi vücut taşlandı
Dostu bir gül attı yüzü yaşlandı
Sivas illerinde Abdal Pir Sultan

Mana aleminde gördü derini
Şahım dedi dara verdi serini
Hakkın umanında buldu yerini
Sivas illerinde Abdal Pir Sultan

Söyler Sırdaş Ali'm sen ulu pirim
Tasdik eder özüm gönülden derim
Kısmet olsa ben de şaha giderim
Sivas illerinde Abdal Pir Sultan

“PİR SULTÂN Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dördlüktür. On birli hece ölçüsü, (6+5) ikili durak ile yazılmıştır. Uyak

düzeni abab / cccb / dddb şeklindedir.Şiirin konusu Pir Sultan Abdal'a duyulan derin sevgi ,onun felsefesi ve yaşadıklarıdır.

Pir Sultan Abdal yedi ulu ozandan biridir. “Yedi Ulu Ozan: Alevilik'te söyledikleri deyişler ile Alevilik inancını halka anlatan,yaşadıkları dönemden bugüne, zakirler ve sözlü edebiyat ile ulaştıran kimi hükümdar-şair, kimi halktan ve Ehlibeyt soyundan gelen kişilere denir.”

Ozanların isimleri aşağıda sıralanmıştır.

- Seyyid İmâd'ed-Dîn Nesîmî (14. yy.)
- Yemini (15. yy.)
- Fuzûlî(16. yy.)
- Şah İsmail Hatai (16. yy.)
- Virani (16. yy.)
- Pir Sultan Abdal (16. yy.) 'dır.
- Kul Himmet (16. yy.)

Sırdaş Ali'nin diğer şiirlerinde de görüldüğü üzere bu şiirde de bir pir övülmüş, yüceltilmiştir. Telmih sanatı şiirde ağırlığı hissedilir bir biçimde kullanılmıştır. Tarihi karakterlere yer verilmiştir ve Pir Sultan Abdal'ın yaşadıkları tahkiyeli bir biçimde şiirleştirilmiştir.

X.

NE İDİ SUÇUM

Ulu Mevlâ benim ne idi suçum
Sırrına hiç akıl erdiremiyorum

Yatağım olmuyor yorganım kısa
Ucunu ucuna getiremiyom
Hep bize mi düştü kara yazılar
Bin bir feryad ley üret sızılar

Bir lokmaya ağlar körpe kuzular
Doyurup karnını yatıramıyom

Dava etsem sözüm geçmez hakime
Doğru demez hile kayat hüküme
Hastamı sırtlanıp varsam hekime
Para yok cebimde götüremiyom

Sırdaş Ali'm soldu hayaller düşler
şu ömür tükendi düzelmez işler
Birini çekmeden diğeri başlar
Bu dünya derdini bitiremiyom

“NE İDİ SUÇUM” şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dörtlüktür. On birli hece ölçüsü, (6+5) durak ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab / cccb / dddb... şeklindedir. Koşma tipi uyak şekli görölmektedir. şathiye gibi Allah ile konuşur bir eda ile yazılmıştır. şiirin konusu, imkansızlıklar içinde hayatta kalma mücadelesi ve bu uğurda çekilen çilelerdir. Allah ile konuşuyormuş gibi bir üslupla yazılmıştır. Benzetme sanatı kullanılmıştır: “Körpe kuzular”

XI.

BÖYLE DEDİ

Bir güzeli her gün biriyle gördüm
“Bu zamanda aşklar tam böyle” dedi
“Hep böyle mi sevdin?” diye de sordum
“Derdin nedir senin, gel söyle” dedi

Dedim, "Herkesle sen gönül verme."

Çalıda gül olmaz dikenini derme

Yazıktır canına kendini yorma

Gönül nere gitse sen hayla dedi

Dedim seven gönül ikrarda kalır

Başkasına gitmez ayrılrsa ölür

Tapusu da daim sevenin olur

Her güzele ayrı pay payla dedi

Sırdaş Ali'm dedi bülbül uçar mı

Konduğu dallarda güller açar mı

Gönül birin sevse ondan geçer mi

Bağlamadan gönlü sen eyle dedi

"BÖYLE DEDİ" Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dördlüktür. On birli hece ölçüsü ve (6+5) ikili durak ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab / cccb / dddb... şeklindedir

Şiirin konusu aşktır. Zamanın aşklarının ve aşıklarının aşkı hakiki bir biçimde yaşamamaları ve yaşatmamalarıdır. Şiir dönemin aşıklarına bir taşlama niteliği taşımaktadır. Şair karşısındaki güzel ile soru cevap şeklinde bir diyalog kurarak şiiri oluşturmuştur.

YAYDAN SAYILMAZ

Her sevilen güzel yardan sayılmaz
Aşığın gönlünde özlenmeyince
Herkesin bildiği sırdan sayılmaz
Bir gönül evinde gizlenmeyince

Gaflet uykusunda olanlar ermez
Çokluğun içinde vahdeti görmez
Zahirde var olan gülleri dermez
Batıl gerçek ile yüzlenmeyince

Evveli olmayan ahire gitmez
Arifler sözünü yabana atmaz
Kış olsa mevsimi meyveyi tutmaz
Gönül bahr olup yazlanmayınca

Sırdaş Ali'm der ki uludurşanı
Alemlere nurdur ağartır tanı
Çiğ olan yürekler bilemez onu
Aşkın ateşinde közlenmeyince

“YARDAN SAYILMAZ” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dördlüktür. On birli hece ölçüsü ve (6+5) durağı ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab / cccb / dddb şeklinde sıralanmıştır.

Nazım biçimi olarak koşmadır. Şiirin geneline bakıldığında öğüt veren, didaktik bir üslubun ağır bastığı görülmektedir.

Söz dizimi ve söyleyiş bakımından atasözü söyler gibi bir hava hakimdir ve cümlelerin yapısının o şekilde olduğu görülmüştür. Dizelere bakıldığında bir önceki dize ile anlam bakımından bir ilişki kurulduğu görülmüştür. Örnek olarak:

Her sevilen güzel yardan sayılmaz,
Aşığın gönlünde özlenmeyince.

Kış olsa mevsimi meyveyi tutmaz,
Gönül bahar olup yazlanmayınca.

XIII.

BÖYLE BİLİNE

Horasan ilinden geliyor neslim
Şecerem böyledir böyle biline
Türkmen boyundandır sorsalar aslım
Şecerem böyledir böyle biline

Oğuz iellerine dayanır soyum
Oğuz boylarından üç oktur boyum
Kalecik kazamdır, kınıktır köyüö
Şecerem böyledir, böyle biline

Karam Mehmet, Ali Süleyman pirlir
Hak yolunda ölmüş er oğlu erler
Bin beş yüz seksek beş asmışlar körler
Şecerem böyledir böyle biline

Hak Muhammed Ali yolumuz bizim
Hünkar Hacı Bektaş Velimiz bizim
Kırklar cemindendir dolumuz bizim
Şecerem böyledir böyle biline

Sırdaş Ali'm der ki asıllar azmaz
İnsan da insana kuyuyu kazmaz
Gerçekler ayandır yalanı yazmaz
Şecerem böyledir böyle biline

“BÖYLE BİLİNE” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dörtlüktür. On birli hece ölçüsü ve (6+5) durağı ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab/ cccb / dddb şeklindedir.

Söz ve biçimden çok anlamın ağırlıklı olduğu ve önem taşıdığı bir şiir olduğu görülmüştür. Âşık Sırdaş Ali'nin “Şecerem” dediği geçmişini, inancını etkili bir biçimde özetleyen şiirdir. Dönemin tarihi olaylarına bakıldığında 3. Murad tarafından verilen Alevilere yönelik olduğu tespit edilen bir ferman da vardır. Bu şiiri ve aşığın geçmişini ispatlar nitelikte olup diğer şiirlerine de ayna tutmaktadır.

*Bu belge Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde mevcut olup elde edilmiştir.

*Belge 21. sayfada mevcuttur. Meali 22. sayfadadır. Başbakanlık Osmanlı Arşivi-Mühime Defteri,cilt 53,s 258/753

XIV.

Âşık Sırdaş Ali'nin III. Murad'ın “ Çankırı- Kalacaık- Kurşunlu İlçelerine Bağlı Bazı Köyler'deki Kızılbaşların Haklarından Gelinmesi” Diye Başlayan Fermanı Ve Onun üzerine Yazılmış Olan şiir:

Bin beş yüz seksen beş vermiş fermanı

Erenlere kıymış üçüncü Murat

Kalecik Kınığın bitmiş dermanı

Kanlar içip doymuş Üçüncü Murat

Pirim Sorca Ali ve de Süleyman

Kara Mehmet Dedem dilemez aman

Zalim Osman Paşa kılıcı yaman
Serlerini almış Üçüncü Murat

Karşıda şahittir buna Boztepe
Benim canlarım çekilmiş ipe
Ganimeti almış doldurmuş küpe
Geçmişimi soymuş Üçüncü Murat

Dağlar taşlar şahit olmuş ahıma
Ben de olsam gider idim şahıma
Sırdaş Ali'm der ki bakın vahıma
Bizi yetim koymuş Üçüncü Murat

Bu Şiire ve Belgeye Genel Bir Bakış

Şiirin nazım birimi dördlüktür. On birli hece ölçüsü ve (6+5) durağı ile kaleme alınmıştır. Uyak düzeni abab / cccb / dddb şeklinde sıralanmıştır. Destansı mahiyette bir şiir olup 3. Murat ve diğer zulüm edenleri taşıyan, yeren nitelikte bir şiirdir. Ağıt niteliği de taşımaktadır.

Alevi büyüklerini, aşığın atalarını ve zulme uğrayanları yücelten bir üslupla kaleme alınmıştır.

Malumdur ki toplumsal ve tarihsel koşullar bir âşığın yetişmesinde önemli unsurlardır. Şair bunlara kayıtsız kalamadığı için ve tarihe bir nevi yazıcılık etmek için şiirlerini oluşturur.

Âşık Sırdaş Ali de bu şiirinde toplumsal ve bireysel bir yergi örneği sunmuştur. Alevi felsefesine sadık bir zat olan âşığın kendisi ile yapılan görüşmelerde, Alevi- Sünni çatışmasını, bunun karşısında duyduğu derin üzüntüyü şu cümlelerle anlatır:

“Ben çocukken dahi, hayvanlarını bizim aramıza katmazlardı. Horasanlardan kız alacaksın ama vermeyeceksin derlerdi. Çok ikilik vardı, çok acılar çektik, sonra hep göçtük.”

Horasan'dan gelip Kınık Köyü'nü kuran Türkmen boylarından olan Ali Topoğlu için bu belge, şecere niteliği taşımaktadır.

Belgenin mealinde de dikkati çeken isimlerden olan “Sorca Ali ve Kara Mehmet ve Kara Süleyman”, âşığın şiirlerinde sıklıkla kullandığı isimlerdir. Aşağıda örneği verilmektedir:

Kara Mehmet, Ali Süleyman Pirlər

Hakk yolunda ölmüş er oğlu erler.

Belge 1585 tarihli bir belgedir.

“ Bin beş yüz seksek asmışlar körler

Şecerem böyledir böyle biline”

XV.

DİNLERSEN

Sana bir çift sözüm dinlersen eğer
Hırsla uyup gönül kırma yanlıştır
Hatasız kul olmaz, Mevladan gayri
Yüze kusurunu vurma yanlıştır

Gerçek tarlasına şer fikir ekme
Hakkın durağına fesatı sokma
Delilsiz ispatsız varılmaz hükme
İkilik davası sürme yanlıştır

Kişi selam verip yanına varsa
Öteden beriden bir haber sorsa
Dost diye güvenip sırrını derse
Aldığını ele verme yanlıştır

İnsan zahiridir gün olur şaşar
Bazı hata eder yanlışa düşer
Gerçek küresinde bir zaman pişer
Sen dâim çiğini görme yanlıştır

Her gönül evinde bulunur Hakla
Düşme sen eline,nefsini okla

Eğer arif isen sen seni pakla
Pasını pazara serme yanlıştır

Sırdaş Ali'm bırak yüksekten atma
Cürümün ne senin cevherden satma
Hem ileri geri sen atıp tutma
Benlik hesabına girme yanlıştır.

“DİNLERSEN” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dörtlüktür On birli hece ölçü ve (6+5) ikili durağı ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab / cccb / dddb... şeklinde koşma tipi uyak ile sıralanmıştır.

İyi, doğru, güzeli ve sevgiyi anlatmak, insanlara bunu aşlamak amacı ile yazılmıştır.

Didaktik- Öğretici mahiyette bir şiir olmakla birlikte şair son bölümde mütevazı bir şekilde kendine de öğütte bulunmaktadır.

Sanat bakımından zengin bir şiir olmadığı görülmüştür

XVI.

XVI.

GEÇ OLUR YARIN

Kuşlar gibi bizde sıcak bir yuva
Kuralım cananım geç olur yarın
Gidilmez sılaya bozular hava
Vararım cananım geç olur yarın

Biz edelim Őimdi sevda yemini
Kalmasın sonraya alak demini
Yanan gönüllere aşkım emini
Sürelim cananım geç olur yarın

Gönül düştü sana divane gezer
Bu hasretlik beni üzdükte üzer
Yürekte yaralar azdıkma azar
Saralım cananım geç olur yarın

Sırdaş Ali'm der ki kaçırđık dünü
Böyle yapar isek hüsrandır sonu
Boşuna geçmesin sevdalık günü
Görelim cananım geç olur yarın

“GEÇ OLUR YARIN” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dörťlüktür. On birli hece ölçüsü, (6+5) durak ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab / cccb/ dddb... şeklindedir. Nazım şekli bakımından koşmadır Nazım türü/konusu bakımından güzellemedir.

Şiirinde sevgilisine seslenen şair onunla bir yuva kurup sevdalık gününü görmek nasip olsun istemektedir.

Sevgilisini ikna etmek istiyor gibi bir eda ile şiirini yazmıştır. Benzetme sanatı ağırlıklı olarak kullanılan sanat olmuştur.

“ Kuşlar gibi, Sevda yemini...”

XVII.

MADEN OCAĞINA

Ne umutla ne hayalle
Vardık maden ocağına
Artık hep koltukta kelle
Girdik maden ocağına

Gencecikti hep canımız
Damarda deli kanımız
Kömür taşır vagonumuz
Sürdük maden ocağına

Makus talihi bozmaya
Güzel bir yazı yazmaya
Haydi dedik biz kazmaya
Vurduk maden ocağına

İki bin on dört mayısı
Olur mu ölüm iyisi
Amca yeğen hem dayısı
Sardık maden ocağına

Dediler sonunuz budur
Allahım bu acı nedir
Morg yetmedi onca çadır
Kurduk maden ocağına

Sırdaş Ali'm bu kaçınıcı
Biter mi Soma'da sancı
Bugün tam üç yüz bir genci
Verdik maden ocağına

“MADEN OCAĞINA” Şiirine Genel Bir Bakış

Nazım birimi dörtlüktür Sekizli hece ölçüsü, (4+4) durak ile yazılmıştır. Uyak düzeni abab / ccb / dddb... şeklindedir. Destansı bir söyleyişle yazılan şiir ağıt türündedir.

13 Mayıs 2014 yılında Manisa- Soma Maden Ocağı'nda meydana gelen patlama üzerine yazılmıştır.

Geçmişten bugüne kadar halk ozanları, toplumun yaşadıkları derin üzüntüleri, olayları, halk şiiri nazım biçimleri ve türleri aracılığıyla insanlara aktarmak ve olayların unutulmamasını sağlamak, ders çıkarmak amacı ile şiirler oluşturmuşlardır. Bu da 21. yüzyıl ozanı olan Sırdaş Ali'nin kaleme aldığı yetkin bir örnektir.

Œiirine bakıldığında ölen üç yüz bir insan için derin üzüntü duyduğu anlaşılmacla birlikte, olayın yaşandığı zamanda, bundan sorumlu tutulan kişileri ve olaya kayıtsız kalan bireyleri eleştiren, taşıayan bölümleri de Œiirinde oluşturmuştur.

KAYNAKLAR

BORATAV, Pertev Naili, Âşık Edebiyatı, Türk Dili Dergisi

Çankırı- Kalacık- Kurşunlu İlçeleri için verilen Padişah 3. Murat'ın Fermanı, Başbakanlık Osmanlı Arşivi- Mühime Defteri, cilt: 53, s. 258/753

DİLÇİN, Cem, Örneklerle Türk Œiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 9. Baskı, Ankara, 2009

KILIÇ. Yüksel(Ozan Bindebir), AN-DER Œiir Antolojisi, Ozan Sırdaş Ali Bölümü, s. 515 /526

SEVER, Mustafa, Türk Halk Œiiri, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, Kasım 2013